

РЕЦЕНЗИЯ

от

професор д-р Емил Божидаров Железов
ВТУ „Т. Каблешков“, научна специалност „Икономика и управление“
(Икономика на транспорта)

Относно: Дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)“, професионално направление 3.8.Икономика в УНСС.

Автор на дисертационния труд: Калинка Емилова Боянова

Тема на дисертационния труд: „НАСОКИ ЗА ПОДОБРЯВАНЕ УПРАВЛЕНИЕТО НА ТРАНСПОРТНИ ПРОЕКТИ ”

Научен ръководител: проф. д.ик.н Христо Първанов Първанов

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед на Ректора на УНСС № 101/18.01.2021 г.

1. Информация за дисертанта

• Информация за процедурата

Калинка Емилова Боянова е записана за докторантура в задочна форма на обучение със Заповед на Ректора на УНСС № 498 от 17.03.2016 г. по научна специалност “Икономика и управление (икономика на транспорта)“, професионално направление 3.8. „Икономика“ към катедра „Икономика на транспорта“ със срок на обучение четири години, считано от 23.02.2016 г. до 23.02.2020 г.

Разработеният от К. Боянова дисертационен труд е обсъден в катедра „Икономика на транспорта и енергетиката“ към факултет „Икономика на инфраструктурата“ на УНСС - гр. София и е предложен за защита пред научно жури. Със заповед на Ректора 101/18.01.21 г. защитата на дисертационния труд е насрочена за 12.03.2021 г.

• Кратка биографична справка

Калинка Емилова Боянова е завършила висше образование със специалност "Икономика и организация на труда" в „Университет за национално и световно стопанство“. Нейната допълнителна квалификация включва обучение в курсове в страната и в чужбина, насочени към развитие на човешките ресурси, образованието и управлението на проекти.

Професионалната кариера на К. Боянова е свързана основно с „Център за развитие на човешките ресурси“, в който към момента е директор на дирекция "Селекция,

договориране и анализ“. За периода от 2005 г. до 2019 г. тя е заемала длъжностите началник отдел "Вътрешен контрол", директор на дирекция "Програмни дейности, селекция и анализ" и финансов експерт по програма "Учене през целия живот" към сектор "Леонардо да Винчи". Основните дейности и отговорности на Боянова са свързани с управление, координация и контрол на програми ("Европейски корпус за солидарност", "Еразъм +" "Учене през целия живот") и дейности (Европас, Euroguidance, e-Twinning и Евридика), осъществявани и управлявани от Центъра за развитие на човешките ресурси.

2. Обща характеристика на дисертационния труд

• Обем и структура

Дисертационният труд е разработен в обем от 147 стандартни страници. Структуриран е пропорционално и съдържа увод, изложение в три глави и заключение. Наименованията и съдържанието на главите са в съответствие с темата. Трудът съдържа 55 фигури и 13 таблици и списък с използваните литературни източници, включващ 77 заглавия.

В увода на дисертационния труд е обоснована актуалността на темата, дефинирана е основната цел на изследването и са формулирани поставените за нейното постигане задачи. Конкретизирани са предметът и обектът на изследването. Формулирани са теза и хипотеза, към доказване на които са насочени направените анализи. Представени са методите и подходите, използвани от автора в научното изследване.

• Актуалност на темата

Актуалността на темата е обоснована от автора в два аспекта:

- от гледна точка на значението, което има успешното реализиране на проекти за създаване на ползи в икономическата и социалната сфера;
- от гледна точка на необходимостта от широкообхватни знания, свързани с управлението на проекти, с цел да се отчита влиянието на множество фактори и потенциални ефекти от тяхната реализация.

• Цел на изследването

Целта на изследването е формулирана в съответствие с темата, както и с тезата и хипотезата на автора, а именно: „Да изследва чрез конкретни примери недалеч изследваната област на политическите рискове (вътрешни и външни), като част от общата група на рисковите фактори и да предложи допълнение към преобладаващия понастоящем подчертано икономизиран подход, с оглед разработване на изгодна за България схема за включване в транспортните и енергийни крупни проекти“.

• Задачи на изследването

Основните задачи, които си е поставил автора са следните:

1. Изграждане на конкретен теоретичен подход и дефиниране на работен понятиен апарат, приложими при изследването на проблема.
2. Изследване на макросредата – геополитическа и геоикономическа, в която се извършва промяна в господстващата понастоящем парадигма за управлението като специфична дейност, в т.ч. управлението на транспортни проекти.

3. Подбор на примери от световната и българска практика за да се посочат изкривяванията, причинени от недостатъчното съобразяване с цяла група рискови фактори.
4. Дефиниране на крупни транспортни проекти (свободни икономически зони) с високо ефективна приложимост в български условия.

Формулираните от автора задачи на изследването са ясни и конкретни. Те са насочени към постигане на основната цел и доказване на изследователската хипотеза.

- **Обект и предмет на изследване**

За обект на изследване в дисертацията, авторът е посочил „същността и спецификите на управлението на транспортни и енергийни крупни проекти, така, както са утвърдени като стандарти в практиката в последните години, разгледани в конкретен исторически контекст – геополитическите промени и преназначаването на основните енергийни и транспортни схеми“.

Предмет на изследване е начинът за увеличаване на ефективността при планирането и управлението на транспортните и енергийни крупни проекти, чрез отчитане и анализ на рисковете и запълване на празнотите в теорията.

- **Изследователска теза**

Изследователската теза на автора е, че ефективното приложение на резултати от критичен анализ на политическите рискове и реализираните международни проекти с българско участие е основен фактор за успешно управление на транспортни проекти в България. Акцентът е поставен върху организационно-технологичните фактори, които не изискват значителни инвестиции, каквито са геополитическото разположение на България, диверсификацията на доставките и либерализацията на пазара.

- **Хипотеза**

Основната хипотеза на автора е, че съществуващата теоретична основа, на която се базира практиката при управление на големи транспортни проекти, в определени случаи пренебрегва политическите фактори и рисковете, свързани с тях. Това може да изкриви общата оценка на целесъобразността, осъществимостта, рентабилността и други параметри на даден проект.

- **Съдържание и изложение**

Първа глава „Концепции за управление на транспортни проекти“ има теоретичен характер, като започва с аналитичен обзор на основни теории и подходи в управлението и преминава към обобщаване и конкретизиране на понятия и определения, свързани със същността, обхвата и жизнения цикъл на проектите. Дефинирано е от автора определение за проект, обобщаващо основните съществени характеристики и са подчертани отличителните характеристики на транспортните проекти. Направена е класификация на видовете проекти чрез систематизиран подбор на класификационни признаци. Предложена е систематизация на факторите от които зависи успеха на реализацията на проектите. Анализирани са основните модели на управление на проекти и техните

съществени отличителни характеристики в контекста на историческото развитие на научните теории и са идентифицирани потенциалните ограничения на ефективното управление, свързани с информационната среда. На тази база е обоснован извода, че в управлението на проекти се е наложил модел, насочен към намирането на пътища към постигане на целите на възложителя и обществото („органичен модел“), който изисква стратегически подход, отчитащ условията на неопределеност, както и създаване на нови концепции.

Втора глава „Специфики при управлението на транспортни проекти“ представя разработена от дисертанта методика и направена оценка на рисковете при реализация на транспортни проекти на базата на експертни мнения, с приложение на статистически методи. Изследвани са няколко основни групи фактори (политически, икономически, социални и екологични), както и влиянието на експертността върху оценката на риска при управлението на проекти в транспорта. От получените резултати е направен извод, че най-голям е политическият риск, следван от пазарния риск. С най-ниска степен на риск и с приблизително еднаква тежест са икономическите и екологичните фактори. Аргументирана е необходимостта от съобразяване на механизмите за управление на риска с компетенциите и компетентността на експертите, пряко ангажирани с проектите. В теоретичен аспект в същата глава са разгледани същността и факторите, влияещи върху транспортно-логистичните системи и рисковете при управление на проекти.

Трета глава „Перспективни глобални транспортно-логистични проекти и възможности за успешно включване на България“ включва аналитичен обзор на конкретни стратегически проекти за доставка на енергоносители („Син поток“, „Южен поток“ и „Турски поток“), на база на който са направени изводи относно възможностите и пречките за включване на България в тях, подкрепящи хипотезата на автора за значимото влияние на политическите фактори върху осъществимостта на транспортните проекти.

Значително място в трета глава (30 страници) е отделено на китайския транспортен крупен проект „Един пояс - един път“. Разгледани са политическите и икономически предпоставки и потенциални варианти на реализация на този проект, както и възможностите за реализирането му през територията на България. Лансирана е идеята за създаване на Черноморска свободна икономическа зона, която да създаде възможности за изграждане на голям логистичен център, чрез който ще се улесни технически и административно обменът между ЕС и Китай и другите страни от Средна Азия и Кавказкия регион и ще бъде предпоставка за включване на България в глобалните инфраструктурни проекти.

- **Използвана научна литература и осведоменост на дисертанта**

Обхватът и съдържанието на библиографската справка и цитиранията в дисертационния труд, както и представените публикации показват, че авторът има необходимата литературна осведоменост и е запознат с изследваните проблеми. Това се доказва и от виждането на автора за степента на разработеност на проблема в науката и практиката, описано в автореферата.

3. Оценка на научните и научно-приложни приноси

Формулираните в автореферата научни постижения, отразяват научно- приложните приноси в дисертацията, но акцентът не е върху резултатите, а върху начините за тяхното постигане. Предвид посочените съображения, научно- приложните приноси, които се съдържат в труда могат да се обобщят по следния начин:

1. Въз основа на аналитичен обзор на основни теории и подходи в управлението е предложен и е обоснован приложим в управлението на транспортни проекти комплексен подход, основан на системния подход и конкретни практико- приложни теории.
2. На база на задълбочен анализ на основните модели на управление и техните съществени характеристики в контекста на историческото развитие на научните теории е предложен модел на управление на проекти, съчетаващ предимствата на прилаганите „бюрократичен“ и „органичен“ модели, който е насочен към постигане на целите на възложителя и обществото и отчита условията на неопределеност.
3. Чрез прилагане на разработена от автора методика за оценка на риска е доказано значението на политическите фактори при управлението на транспортни проекти, като част от комплексния риск, включващ технологически и икономически рискове.
4. Чрез анализ на конкретни стратегически проекти („Син поток“, „Южен поток“, „Турски поток“, „Един пояс- един път“) са идентифицирани и обосновани възможностите и пречките за включване на България в тях и е предложен модел за използване на благоприятното географско положение на страната чрез създаване на Черноморска свободна икономическа зона, основана на регионално сътрудничество в контекста на глобалното сътрудничество между ЕС и Китай.

4. Оценка на публикациите по дисертацията

Представени са пет самостоятелни публикации в научни списания, които съдържат съществени части и основни моменти от дисертационния труд:

1. Доклад в издание „Мобилност в един свързан свят“, на тема: „Добри практики при управлението на транспортни проекти“ - издание УНСС, София 2017;
2. Статия в списание Journal of Balkan Ecology, на тема „Good Policies and Tools in Management of Environmental Projects“, София 2018г. Списанието е реферирано в световната база данни Thompson Reuters;
3. Статия в списание „Vanguard Scientific Instruments in Management“, на тема „The influence of technical, economic and political factors on energy projects in Bulgaria“, София, 2020;
4. Статия в списание „Vanguard Scientific Instruments in Management“, на тема „Factors determining the construction of the Nicaraguan canal“, София, 2020;
5. Доклад в издание „Транспортна свързаност 2020“, на тема „Методика за експертна оценка на енергийната сигурност в България при управление на транспортни проекти“ издание УНСС, София 2021.

5. Оценка на автореферата

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и представя коректно в резюме, достатъчно точно и пълно съдържанието, резултатите и приносите на дисертационния труд. В него са посочени аргументи за актуалността на темата, резюмирано е представена степента на разработеност на проблема в научната и приложна литература. Формулирани са целите и задачите на дисертационния труд. Дефинирани са ограниченията и работната хипотеза на изследването. Конкретизирани са обектът и предметът на изследване. Представени са използваните от автора методи и подходи.

6. Критични бележки, препоръки и въпроси

От гледна точка на изискванията за разработване на дисертационен труд не са налице съществени пропуски и слабости. Изложението се характеризира с необходимите за дисертационен труд стил и прецизност, но на места е допусната известна непоследователност. Например разглеждането на теоретичните аспекти на оценката на риска след представените методика и оценка във втора Глава. Наименованието на т.1 от Втората глава „Методика за експертна оценка на енергийната сигурност в България“ не съответства на темата на труда и на съдържанието на самата точка, в която се разглеждат рисковете при управлението на проекти.

Налице е известна необоснованост на твърдението, върху което се гради работната хипотеза, а именно, че при големи проекти в транспорта и енергетиката в България се прилага едностранчив икономизиран подход и несъобразяване с други фактори. С цел потвърждаване на правилността на формулираната хипотеза дисертантът следва да отговори на въпроса, защо счита, че задължително прилаганата за големи проекти в ЕС методика за анализ „разходи-ползи“ пренебрегва политическите фактори и рисковете, свързани с тях.

7. Обобщена оценка на дисертационния труд

- Темата на дисертационния труд е актуална.
- Основната цел, предметът и обектът на изследване са дефинирани в съответствие с темата на труда.
- Формулирани са теза и хипотеза, към доказване на които са насочени направените анализи.
- Представени са методите и подходите, използвани от автора в научното изследване.
- Формулираните от автора задачи на изследването са ясни и конкретни. Те са насочени към постигане на основната цел и доказване на изследователската хипотеза.
- Дисертационният труд е структуриран пропорционално и логично в съответствие с темата, целта и задачите, които са поставени.
- Изложението се характеризира с необходимите за дисертационен труд стил, логика и последователност. Дисертационният труд прави впечатление с подхода към разглежданите проблеми, чрез който обвързва логично теоретичните знания в областта

на управлението и икономиката с тяхното практическо значение и приложимост към управлението на транспортни проекти.

- В представените публикации на докторанта са отразени съществени части и резултати от дисертационния труд.
- Дисертационният труд илюстрира теоретичната подготовка, литературната осведоменост, практическият опит и способностите на докторанта да прави самостоятелни изследвания.
- В труда се съдържат научно- приложни приноси, свързани със систематизиране на научните знания, установяване на зависимости и формулиране на аргументирани изводи и препоръки.
- Поставените задачи са изпълнени, формулираните цели са постигнати и авторовата хипотеза е доказана.

8. Заключение

Дисертационният труд отговаря на критериите и изискванията за присъждане на образователна и научна степен „доктор” и показва, че Калинка Емилова Боянова притежава необходимите теоретични знания по икономика на транспорта и умения самостоятелно да извършва научни изследвания и да разработва научни трудове.

Предлагам на Калинка Емилова Боянова да бъде присъдена образователна и научна степен „доктор” по научна специалност „Икономика и управление (Икономика на транспорта)” .

София, 19.02.2021 г.

Подпис:

/проф. д-р Е. Железов/